

studia i rozprawy

Sławomir Bukalski
Anita Żurek

**DYNAMIKA RELIGIJNOŚCI RODZICÓW
DZIECI PIERWSZOKOMUNIJNYCH
STUDIUM PSYCHOLOGICZNO-PASTORALNE**

DYNAMIKA RELIGIJNOŚCI RODZICÓW DZIECI PIERWSZOKOMUNIJNYCH

ISBN 978-83-7972-691-2 (online)
ISBN 978-83-7972-690-5 (print)

9 788379 1726905

WYDZIAŁ TEOLOGICZNY
UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

Wydział Teologiczny
Uniwersytetu Szczecińskiego
STUDIA I ROZPRAWY
nr 56

Rada naukowa serii
ks. dr hab. Grzegorz Wejman prof. US
ks. prof. dr hab. Zdzisław Lec
ks. prof. dr hab. Piotr Jaskóła
ks. prof. dr hab. Marek Pyc
ks. dr hab. Jan Machniak prof. UPJPII

Redaktor serii
ks. dr hab. Grzegorz Chojnacki prof. US

Sławomir Bukalski

Anita Żurek

Dynamika religijności rodziców
dzieci pierwszokomunijnych.
Studium psychologiczno-pastoralne

Szczecin 2023

Rada Wydawnicza
Barbara Braid, Anna Cedro, Urszula Chęcińska, Rafał Klóska,
Maciej Kowalewski, Ewa Mazur-Wierzbicka, Jarosław Nadobnik,
Grzegorz Wejman, Renata Ziemińska, Magdalena Ziolo,
Andrzej Skrendo – przewodniczący Rady Wydawniczej,
Elżbieta Zarzycka – dyrektor Wydawnictwa Naukowego

Recenzent
dr hab. Małgorzata Duda prof. UPPJ II

Redakcja językowa
Anna Ciciak

Skład komputerowy
Iga Bańkowska

Korekta
Paulina Iwan

Projekt okładki
Krzysztof Adamski

Sławomir Bukalski ORCID 0000-0002-9768-4634

Wersja elektroniczna publikacji dostępna na licencji CC BY-SA 4.0
po 12 miesiącach od daty wprowadzenia do obrotu

© Copyright by Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2023

DOI 10.18276/978-83-7972-691-2
ISBN 978-83-7972-691-2 (online)
ISBN 978-83-7972-690-5 (print)

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO
Wydanie I | Ark. wyd. 16,0 | Ark. druk. 16,5 | Format 170/240

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział 1. Teologiczne podstawy formowania religijności osób dorosłych	13
1.1. Antropologiczne fundamenty religijności	13
1.2. Biblijne podstawy religijności	21
1.3. Religijność w ujęciu teologicznym	29
1.4. Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego dotyczące katechezy dorosłych	36
1.4.1. Stolica Apostolska	38
1.4.2. Konferencja Episkopatu Polski	49
1.4.3. Archidiecezja szczecińsko-kamieńska	51
1.5. Katecheza dorosłych kierowana do rodziców dzieci pierwszokomunijnych	59
Rozdział 2. Psychologiczne aspekty religijności osób dorosłych	69
2.1. Religijność w ujęciu psychologicznym	69
2.2. Religijność – uwarunkowania i czynniki rozwoju	81
2.3. Kryteria dojrzałej religijności	89
Rozdział 3. Metodyka badań własnych	97
3.1. Problemy i hipotezy badawcze	98
3.2. Narzędzia badawcze	103
3.2.1. Skala Religijnego Systemu Znaczeń (Dariusz Krok)	103
3.2.2. Skala Centralności Religijności (Stefan Huber)	104
3.2.3. Skala Personalnej Relacji do Boga (Marek Jarosz)	106
3.3. Organizacja badań	107
3.3.1. Sposób przeprowadzenia badań	107
3.3.2. Charakterystyka badanych osób	109

Rozdział 4. Ewaluacja religijności rodziców dzieci pierwszokomunijnych.	
Wyniki badań podłużnych	117
4.1. Religijność mężczyzn i kobiet	117
4.2. Religijność młodszych i starszych rodziców	126
4.3. Religijność rodziców z różnym wykształceniem	133
4.4. Religijność rodziców żyjących w małżeństwie i poza nim	139
4.5. Religijność rodziców z jednym dzieckiem oraz z większą liczbą dzieci	146
4.6. Religijność rodziców uczestniczących po raz pierwszy i po raz kolejny w spotkaniach formacyjnych	153
Rozdział 5. Ewaluacja religijności rodziców dzieci pierwszokomunijnych.	
Wyniki badań poprzecznych	165
5.1. Religijność mężczyzn i kobiet	165
5.2. Religijność młodszych i starszych rodziców	168
5.3. Religijność rodziców z różnym wykształceniem	175
5.4. Religijność rodziców żyjących w małżeństwie i poza nim	179
5.5. Religijność rodziców z jednym dzieckiem oraz z większą liczbą dzieci	186
5.6. Religijność rodziców uczestniczących po raz pierwszy i po raz kolejny w spotkaniach formacyjnych	192
Rozdział 6. Postulaty pastoralne dotyczące religijności rodziców dzieci pierwszokomunijnych ujęte w programie formacyjnym	207
6.1. Kształtowanie religijności rozumianej jako system znaczeń	208
6.2. Kształtowanie religijności rozumianej jako osobiste konstrukty religijne	211
6.3. Kształtowanie religijności rozumianej jako relacja personalna	217
6.4. Propozycja programu formacyjnego dla rodziców dzieci pierwszokomunijnych	223
Zakończenie	229
Wykaz skrótów	237
Bibliografia	239
Streszczenie	257
Summary	259
Noty o autorach	261
Spis wydanych tomów	263

Wstęp

W Katechizmie Kościoła Katolickiego już w pierwszym rozdziale umieszczono zapis, że człowiek może być nazwany „istotą religijną – *homo religiosus*”¹. Choć to ważne określenie osoby ludzkiej, wskazujące na powszechność aktów religijnych, to jednak w tytule pierwszego rozdziału Katechizmu wskazano, że człowiek jest otwarty na Boga – *capax Dei*. Osoba ludzka stworzona na obraz i podobieństwo Boże, została również powołana do budowania relacji opartej na miłości z Bogiem. Dopełnieniem dwóch wspomnianych określeń jest pojęcie *cnoty religijności*. Ma ono swoje źródło w nauczaniu św. Tomasza z Akwinu, który zaszeregował religijność do cnot pokrewnych sprawiedliwości². Pytanie o religijność osoby ludzkiej, rozumianej jako istoty z natury religijnej, jest wyzwaniem dla różnych dyscyplin naukowych i wymaga precyzyjnego wskazania zakresu pojęciowego. Teologia nie posiada jednak możliwości badania zmian dynamiki religijności, w związku z tym pojawiła się więc konieczność sięgnięcia do psychologii, która obok możliwości diagnostycznych oferuje także różnorodność ujęć teoretycznych. W niniejszej publikacji religijność będzie ujmowana z trzech perspektyw: najbardziej aktualnej – jako system znaczeń, najbardziej powszechnej – jako osobiste konstrukty religijne (struktura poznawczo-behawioralna) oraz najbardziej zbieżnej z teologią – jako personalną relację do Boga.

Tematyka religijności wpisuje się bardzo mocno w szczególną troskę Kościoła, którą jest prowadzenie człowieka do głębokiej zażyłości z Chrystusem, do osiągnięcia dojrzałości w wierze. Rozważając problematykę religijności człowieka, widzianą zarówno jako cnotę moralną lub jako relację człowieka do Boga, należy zauważyć, że jest to rzeczywistość dynamiczna, a jej jakość zależy zarówno od aktywności osoby ludzkiej, jak też od działalności duszpasterskiej. Przygotowanie dziecka

¹ Zob. KKK, 28.

² Zob. św. Tomasz z Akwinu, *Suma Teologiczna*, II-II q. 81 a. 5 ad. 3, cyt. za wyd. polskim, t. 19, tłum. F.W. Bednarski, Londyn 1971.